

İklim Kanunu: Kapsamlı Analiz ve İş Dünyasına Etkileri

Giriş ve Genel Çerçeve

Türkiye'nin ilk "İklim Kanunu Teklifi", 20 Şubat 2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) sunuldu ve 26 Şubat 2025 tarihinde TBMM Çevre Komisyonu'nda kabul edildi. İklim Kanunu, Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadele ve yeşil büyüme stratejilerini yasal bir çerçeveye oturtmayı amaçlıyor. Kanun, Paris Anlaşması ve AB Yeşil Mutabakatı gibi uluslararası taahhütlerle uyumlu olarak hazırlandı ve sera gazı emisyonlarının azaltılması, iklim değişikliğine uyum, karbon piyasaları, finansman mekanizmaları ve kurumsal yapılanma gibi konuları kapsıyor. Kanunda belirtilen mevzuata ve planlama araçlarına ilişkin hazırlama ve uyarlama yükümlülükleri ilgili kurum ve kuruluşlarca en geç 31 Aralık 2027 tarihine kadar yerine getirilecek.

Kanun, özellikle iş dünyası için önemli yükümlülükler ve fırsatlar içeriyor. İşletmeler, emisyon azaltımı, yeşil dönüşüm ve sürdürülebilir üretim süreçlerine odaklanarak, yeni düzenlemelere uyum sağlamak zorunda kalacak. Aynı zamanda, yeşil finansman, temiz teknolojiler ve karbon piyasaları gibi alanlarda yeni iş modelleri geliştirme fırsatları ortaya çıkacak. **SKD Türkiye üyeleri için özel olarak hazırlanan bu bilgi notunda, kanunun iş dünyasına etkileri, uyum süreçleri ve sunduğu fırsatlarla ilgili detaylı analizler sunulmaktadır.**

İklim Değişikliği Başkanlığı'nın Rolü Artıyor

Görev ve Yetkiler: İklim Değişikliği Başkanlığı, kanunun uygulanmasından sorumlu ana kurum olacak. Başkanlık, emisyon azaltımı, iklim değişikliğine uyum, karbon piyasaları ve finansman mekanizmalarının yönetimini üstlenecek.

Başkanlığın sorumlulukları:

- Yıllık bazda sera gazı emisyonlarının azaltımını izleme ve raporlamak.
- Ulusal Katkı Beyanı (NDC) ve Net Sıfır Emisyon Hedefi doğrultusunda politikalar geliştirme ve uygulamak.
- Sektörel sera gazı azaltım stratejilerini belirleme ve denetlemek.
- Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) kurarak karbon fiyatlandırma mekanizmalarını düzenlemek.
- ETS kapsamında yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmelere para cezaları ve izin iptalleri uygulamak.
- Türkiye Yeşil Taksonomisi'ni oluşturma ve yönetmek.
- Karbon yakalama, depolama, hidrojen gibi yenilikçi teknolojilere yönelik projeleri teşvik etmek.
- İklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik Ar-Ge merkezleri ve enstitüler kurma. İklim yatırımlarına yönelik teşvik mekanizmaları geliştirmek.
- İklim değişikliğiyle mücadelede kurumlar arası koordinasyonu sağlamak.
- İklim değişikliği strateji ve eylem planlarını hazırlama, güncelleme ve izlemek.
- Sera gazı emisyon izinleri ve karbon piyasalarına ilişkin düzenlemeler yapmak.
- Kamu kurum ve özel sektör dahil olmak üzere, gerekli bilgi, belge ve verileri toplama ve analiz etme yetkisine sahip olmak.

- Ulusal Coğrafi Bilgi Platformu üzerinden veri paylaşımı sağlamak.
- Emisyon izleme, raporlama ve doğrulama süreçlerini yönlendirmek olarak belirlenmiştir.

İklim Finansmanı ve Fon Mekanizması

- İklim değişikliği ile mücadele ve yeşil dönüşüm projeleri için bir fon oluşturulması öngörülüyor.
- Sera gazı emisyon izni gelirleri, Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) kapsamında tahsisat satış gelirleri, uluslararası karbon piyasalarına yetkilendirilen karbon kredilerinden alınan katkı payları ve idari para cezalarının bir kısmı özel gelir olarak kaydedilecek.
- Bu gelirler, İklim Değişikliği Başkanlığı bütçesinde özel ödenek olarak tahsis edilecek ve sadece iklim değişikliği ile mücadele, yeşil dönüşüm ve iklim dostu projelerin desteklenmesi amacıyla kullanılacak.
- Fon, iklim yatırımları ve projeler için finansman, garanti ve hibe destekleri sağlayabilecek.
- Yeşil büyüme kapsamında, özel sektör yatırımlarını teşvik etmek için sigorta ve sürdürülebilir sermaye piyasası araçlarının geliştirilmesi desteklenecek.

Döner Sermaye İşletmesi

- İklim Değişikliği Başkanlığı'na bağlı bir döner sermaye işletmesi kurulacak.
- Başlangıç sermayesi 10 milyon TL olarak belirlendi ve Cumhurbaşkanı yetkisiyle bu miktar 5 katına kadar artırılabilir.
- Döner sermaye gelirleri, sadece yeşil dönüşüm ve iklim değişikliği ile mücadele projelerine yönlendirilecek.

Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ve Karbon Piyasaları

Kanun kapsamında Türkiye'de Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) kurulacak ve işletmelerin sera gazı emisyonlarını yönetmelerine yönelik düzenlemeler getirilecektir. ETS, karbon piyasasının temelini oluşturarak işletmelerin emisyon tahsisatları çerçevesinde faaliyet göstermelerini sağlayacaktır. ETS tamamen uygulanmaya başlanmadan önce pilot dönem uygulaması yapılacaktır. Düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 3 yıl içerisinde ETS kapsamı dahilinde yer alacak işletmeler sera gazı emisyon izni almak zorunda olacak.

ETS'nin Temel Unsurları

- **Zorunlu Emisyon İzni:** ETS kapsamındaki işletmelerin, faaliyetlerini sürdürebilmek için İklim Değişikliği Başkanlığı'ndan sera gazı emisyon izni alması zorunlu olacak.
- **Ulusal Tahsisat Planı:** Başkanlık tarafından ulusal tahsisat planı hazırlanacak ve işletmelere tahsisatların dağıtımını gerçekleştirilecektir.
- **Karbon Piyasası İşleyişi:** İşletmeler tahsis edilen karbon miktarını aşmaları durumunda karbon kredisi satın alarak dengeleme yapabilecek ya da emisyonlarını azaltarak fazla tahsisatlarını piyasada satabileceklerdir.
- **Denkleştirme Mekanizmaları:** ETS kapsamında esneklik mekanizmaları geliştirilecek ve belirli oranda karbon kredisi kullanımı mümkün olabilecektir.

- **Yaptırımlar:** Doğrulanmış emisyon raporunu sunmayan veya tahsisat yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmelere idari yaptırımlar uygulanacaktır.
- ETS kapsamında ücretsiz tahsisatlar sağlanabilecek ve ulusal tahsisat planları Resmî Gazete’de yayımlanacaktır.
- ETS piyasasında işlem görecekt tahsisatlar devlet ihale kanunu hükümlerine tabi olmayacaktır.
- ETS piyasasında gerçekleştirilecek denetim ve gözetim faaliyetleri İklim Değişikliği Başkanlığı ve ilgili kurumlar tarafından yürütülecektir.
- Karbon kredilendirme ve denkleştirme sistemi kurulacak ve işletmelerin karbon ticaretine katılımı teşvik edilecektir.

ETS’nin hayata geçmesiyle birlikte işletmelerin emisyon yönetimi süreçlerine daha fazla önem vermesi, karbon azaltım stratejileri geliştirmesi ve yeşil dönüşüm yatırımlarını hızlandırması beklenmektedir.

Karbon Piyasası Kurulu

Karbon Piyasası Kurulu, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı başkanlığında, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığını, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığını, Hazine ve Maliye Bakanlığını, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını, Ticaret Bakanlığını, Tarım ve Orman Bakanlığını, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığını temsilen birer bakan yardımcısı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkan Yardımcısı, Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanı ve İklim Değişikliği Başkanından oluşacak.

Kurul, ulusal tahsisat planını onaylayacak, ETS piyasasında ücretsiz tahsisatların dağılımına karar verecek, birincil piyasada satışa sunulacak tahsisat miktarını tespit edecek, ETS kapsamında hangi oranda denkleştirme işlemlerinin kullanılabileceğine karar verecek, ETS ile ilgili plan, politika, strateji ve eylemleri belirleyecek; uluslararası karbon piyasasına konu olacak sektör, proje ve faaliyetleri tespit edecek; ilgili sınırlamaları, ithal ve ihraca ilişkin temel politikayı belirleyecek.

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKSM) ve Getirdiği Yenilikler

SKDM Nedir?

Kanun kapsamında Türkiye’de Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) oluşturulabilecek. SKDM, ithal edilen malların gömülü sera gazı emisyonlarını düzenlemek ve yerli üreticilerin rekabet gücünü korumak amacıyla geliştirilecek bir mekanizmadır. SKDM’ye ilişkin raporlama, kapsam, içerik, usul ve esaslar ilgili bakanlıklarla koordineli olarak **Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenecek.**

SKDM’nin Temel Unsurları

- **Karbon Fiyatlandırması:** Türkiye’de ithal edilen ürünler için gömülü emisyonları dikkate alan bir karbon fiyatlandırması getirilebilecek.
- **Ulusal Raporlama ve Uyumluluk:** İlgili firmaların gömülü emisyonları raporlaması ve beyan etmesi zorunlu olacak.
- **Sektörel Kapsam:** SKDM’ye hangi sektörlerin dahil edileceği Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenecek.

- **Uluslararası Piyasa Uyum Süreci:** AB'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) ile uyumluluk sağlanarak, ihracatçı firmaların ek maliyetlerle karşılaşmasının önüne geçilebilecek.
- **İthalata Yönelik Karbon Vergisi:** Türkiye, ithal ürünlerin karbon ayak izini göz önüne alarak karbon fiyatlandırması uygulayabilecek veya bu konuda düzenlemeler yapabilecek.
- İthal edilen malların gömülü emisyonlarını yönetmek ve düşük karbonlu üretime yönelmek işletmeler için kritik hale gelecek.
- SKDM kapsamında raporlama zorunluluğu getirilerek firmaların sürdürülebilirlik süreçlerini şeffaflaştırmaları gerekecek.
- Yerel üreticiler, düşük karbonlu üretime geçerek ithal ürünlerle rekabet avantajı kazanabilecek.
- **SKDM'nin AB düzenlemeleriyle uyumlu olması,** ihracat yapan firmalar için yeni zorunluluklar doğurabilecek ve emisyon azaltım stratejilerini öncelikli hale getirecek.

Türkiye'nin SKDM'yi uygulamaya alması, düşük karbonlu üretimi teşvik ederken sanayi sektörünü sürdürülebilir dönüşüme yönlendirecek ve karbon yoğun sektörlerde rekabetçiliği artırmak için yerel sanayicilere avantaj sağlayacaktır.

Raporlama ve Şeffaflık

Kanun, sera gazı emisyonlarının izlenmesi ve yıllık olarak raporlanması zorunlu kılıyor.

- ETS'ye dahil işletmelerin doğrulanmış sera gazı emisyon raporlarını süresi içinde sunmaları gerekecek.
- Sera gazı emisyon izinleri ve doğrulanmış emisyon raporları Başkanlık tarafından denetlenecek.
- Doğrulanmış rapor bulunmayan işletmelere **10 milyon TL'ye kadar idari para cezası uygulanacak.**
- Emisyon raporlarının gecikmesi durumunda, işletmelerin ETS kapsamındaki hesapları geçici olarak dondurulacak.

İklim Kanunu Kapsamında İş Dünyası için Fırsatlar

- **Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ile karbon kredisi ticareti:** ETS kapsamında karbon azaltım projeleri geliştiren işletmeler, fazla karbon tahsisatlarını veya karbon kredilerini satarak ek gelir elde edebilecek.
- **Gönüllü Karbon Piyasaları ile finansal kazanç sağlama:** Düşük karbonlu iş modellerine yatırım yapan şirketler, karbon kredilerini uluslararası pazarlara sunabilecek.
- **Karbon ticareti, ihracatçı şirketler için avantaj yaratabilir:** Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) çerçevesinde karbon emisyonlarını azaltan şirketler, ek maliyetlerden kaçınarak rekabet avantajı elde edebilir.
- **İklim dostu yatırımlar için fon ve teşvikler:** Düşük karbonlu projeler, yenilenebilir enerji yatırımları ve temiz teknolojiler için düşük faizli krediler, hibeler ve teşvikler sunulacak.

- Türkiye Yeşil Taksonomisi'nin oluşturulması ile sürdürülebilir yatırımlara erişim kolaylaşacak ve yeşil projeler finansal kuruluşlar tarafından desteklenecek.
- İklim dostu projeler için sigorta ve finansal garantiler sağlanarak riskler azaltılacak.
- Yeşil teknoloji geliştiren ve kullanan şirketler, yeni pazarlara erişim sağlayabilecek.
- AB ve küresel karbon düzenlemelerine erken uyum sağlayan firmalar, ihracatta rekabet avantajı kazanacak.

İş Dünyası için Stratejik Öneriler

Karbon ayak izini azaltan yatırımlar yaparak ETS ve karbon piyasalarına hazırlık yapmak bu süreçteki en öncelikli adım olarak değerlendirilmektedir.

- Düşük karbonlu üretim süreçlerine geçiş yaparak AB'nin karbon düzenlemelerine uyum sağlamak.
- Sürdürülebilir finansman araçlarını kullanarak yatırım maliyetlerini düşürmek.
- Döngüsel ekonomi uygulamalarını benimseyerek atık ve hammadde maliyetlerini azaltmak.
- Enerji verimliliği ve temiz enerji kullanımını artırarak operasyonel maliyetleri azaltmak.
- Sürdürülebilirlik raporlaması ve şeffaf veri yönetimi ile uluslararası pazarlarda güvenilir bir marka haline gelmek.

Kanun, iş dünyasına yeşil dönüşüm sürecinde erken hareket eden şirketlerin rekabet avantajı kazanmasını sağlayan fırsatlar sunuyor. Özellikle karbon piyasaları, finansman teşvikleri, döngüsel ekonomi, enerji verimliliği ve sürdürülebilir iş modellerine yatırım yapan firmalar uzun vadede daha güçlü bir konumda olacak.